

BI EUSKAL ANTZERKIGILEREN MENDEURRENA

Laburki bada ere, *Egan-en* orrialdeetan aipaturik utzi nahi genuke bi antzerkigileren oroitzapena aurten beren mendu-
rrena betetzen denez: Xabier Maria Munibe eta Antonio Amun-
darain.

Xabier Maria Munibe (1723-1785)

X. M. Munibe, Peñafiorida kondea, Azkoitian jaio zen eta Es-
painian eta Frantzian ikasketak osatu ondorean bere sorte-
rrian kokatu zen. Bere adiskide Altuna eta Egia lagun zitue-
la sortu zuen Euskal Akademia, gero Real Sociedad Bascon-
gada de los Amigos del País deituko zena eta kulturgintza la-
netan sartu zen buru-belarri, musika eta literaturatik hasi
eta zientzietara arte. Zientzia mailan fisika eta kimila ere hez-
kuntzaren disziplinetara eroan nahirik sortu zuen Real Se-
minario de Vergara aipatua eta bere garaiko Espainian Real
Sociedad Económica haieri bidea eman. Ekintza horiegatik ez
zen hain ongi ikusia orduko Eliza eta Unibertsitatearen alde-
tik. Aita Isla zenak, erdi txantxetan bederen, «Caballeritos
de Azcoitia» deitura zabaldu zuen eta M. Menendez Pelayok
heterodosoen artean sartuko zituen *Historia de los Heterodo-
xos* 1an ospetsuan. Hala ere, agurtuz hartu zutenik ere bazen,

Jovellanos bezala, baina hau ere «afrancesado»-en artera erango zen. Garaiak haiek ere.

Dena dela, jakitun trebea genuen Munibe eta euskaldunon historian abantailarik handienak eskaini zituen gizona noski. Unibersal-egia zelako bihurtu ziren arerio orain inor baino unibersalago agertu nahi dutenen kideak.

El borracho burlado (Opera cómica en castellano y bascuence), Bergaran argitaratu eta aurkeztu zuen 1764an. Franzes Erdi-Aroko *farce* haien taxurako lan bizi eta entrenigarria.

Gavon-sariac (1762), *Otsaldi* edo antzirudiak, aintzinako klasi-koen erara eginak, zeharo antzerki ez bada ere, publikora agertzeko (eta hala agertu ziren) jostirudi horietakoa da. Sor Luisa izenpean agertu zuen, baina Jose Manterolak antz eman zion Peñaflorida kondearen lan bezala. Mitxelena bera ere uste horretakoa zen eta Telletxea Idigoras eta L. Akesolok argitu zuten egiletza.

Beste zenbait lanen artean hiztegitintza ere bultzatu zuen, Azpitarte hortara jarritz.

Gaur egun, osperik inork ez dio ukatuko eta horrekin batean bihoa gura oroitzapena.

Antonio Amundarain (1885-1954)

Gure idazle aphantzien arteko bat dugu Antonio Amundarain elduaiendar antzerkilaria. Aurten bere jaiotzaren mendeurrena denez, behar bada une egokia zaigu ezagutzera emateko. Euskaldunok ez bai dugu literatura gehiegirik inor bazterrean uzteko.

Antonio Amundarain Elduaieren jaio zen 1885eko apirilaren 25ean. Gasteizen apeztu zen 1909. urtean eta bere lehenengo destinoa Arabako Baroja izan zuen. Gero Zumarraga eta Donostiako Santa Marian koajutore. Mojen kapeilautzan eman

zuen bizitzarik gehiena, Txomin Agirre bezala, literatura jeneroz Bittor Garitaonandiagandik hurbilago ibili bazen ere. Antzerkigilez gainera musikaria eta olerkaria zen. Besteak beste, berak egina bait da «Ostian bizi zera» delako kanta.

Literaturagintzak baino ospe handiagoa eman zion 1926. urtean serora gisako ordena berri bat sortzeak, «Alianza en Jesús por María» deritzana. Gaur egun ordena hori oso zabaldua bait da Ecuador, Venezuela, Chile, Puerto Rico, Argentina eta Dominicana Errepublikan Hego-Ameriketan eta Europan bertan Frantzia, Italia eta Portugalen.

1954. urtean hil zen Madrid-en.

Antzerkigintzan zenbait sari eroan zituen gure mende honen lehen partean eta horietarik lau dira argitaratuak, laurak Donostian. Erlijio gaidunak dira, kristau moralari hertsiak eta bereziki neskentzat eginak.

Bertan goxo (1913), ekitaldi bateko eresidun jostirudia; *Uste diñat!* (1914), ekitaldi batekoa, «Baserritar neskatzak kalia mirabetzan zer irabazten eta zer galtzen duten ikusteko eta ikasteko jolas-gertaketa»; *Egin zak on...* (1921), 1920an Donostiako Udalak saritutako antzerkia; eta *Lore bat loitan* (1932), hiru ekitaldikoa, neskatxak soilik egitekoa.

Horiez gainera beste bi utzi omen zituen argitara gabe: *Arrosarteko arantzan* eta *Umezurtza*, baina gaur egun ez daki-gu non direnik. Galdurik ote?

Erdarazko antzerkitxo bat ere idatzi omen zuen, *La martir del diablo* izenburuduna, baina honen berririk ere ez dugu. Zeren, erdaraz ere maiz idazten omen zuen, elizgaiez, eta «El Esclavito» izenordea erabiltzen omen zuen.